

فهرست عناوین و چکیده مقالات

مجله پژوهش‌های حقوقی

علمی - ترویجی

سال سوم - شماره ۶

پائیز - زمستان ۱۳۸۳

ترتیب انتشار: دوفصلنامه

زمینه فعالیت: علوم انسانی (حقوق)

شماره صفحات: ۳۰۴

شماره ثبت بین المللی مجله: ۱۶۸۲-۹۲۲۰

صاحب امتیاز: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهردانش

مدیر مسئول: دکتر وحید اشتیاق

سرمدبیر: دکتر سیدقاسم زمانی

نشانی دفتر مجله: تهران، خیابان سنائی، خیابان نهم، کوچه گیلان، پلاک ۱۱، کد پستی

۱۵۸۵۷۴۳۱۱۱

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۴۵۳۹ تلفن: ۴-۸۸۱۱۵۸۱ شماره: ۸۸۱۱۵۸۰

<http://www.sdil.org> email: info@sdil.org

مقالات

بلژیک و پایان ده سال رؤیای صلاحیت جهانی در جرائم بین المللی /

دکتر علی خالقی

چکیده: به منظور به کیفر رساندن مرتکبان مهمترین جرائم بین المللی که ارتکاب آنها در هر نقطه از جهان احساسات انسان ها را جریحه دار می سازد، کشور بلژیک در سال های ۱۹۹۳ و ۱۹۹۹ و اقدام به تصویب قوانینی نمود که آن کشور را در صف مقدم مبارزه دادگاه های داخلی با این جرائم قرار داد. بررسی مختصر این قوانین و فراز و نشیب های فراروی آن در مرحله عمل و به ویژه به دنبال رأی سال ۲۰۰۲ دیوان بین المللی دادگستری علیه این کشور، و در نهایت سرنوشت قوانین مزبور در سال ۲۰۰۳ موضوع مقاله حاضر را تشکیل می دهد تا نشان داده شود که چگونه ده سال رؤیای شیرین بلژیک در اعمال صلاحیت جهانی نسبت به این جرائم به یأس مبدل شد و کارنامه موفقی از اجرای این قوانین بر جای نماند.

کلیدواژه ها: بلژیک، صلاحیت جهانی، جرائم بین المللی، جرائم جنگی، جرائم علیه بشریت، نسل کشی، حقوق جزای بین الملل.

کنترل قضائی قانون عادی در تطبیق با قانون اساسی (حقوق تطبیقی و

ایران) / عبدالله خدابخشی شلمزاری و نیره عابدین زاده شهری

چکیده: برای فقط اصول قانون اساسی در تمام نظام های حقوقی تدابیری اندیشیده شده است تا مقررات مادون (قوانین عادی) بر احکام آن تفوق نیابند. در برخی از نظام ها، نهاد مستقلی نظیر شورای قانون اساسی پیش بینی شده تا عهده دار تطبیق این مقررات با قانون اساسی باشد. کنترل قضائی و دخالت

قضات نیز روش دیگری است که مخالفت و موافقت نظام های حقوقی را برانگیخته .

در حقوق ایران عده ای با پیش بینی شورای نگهبان ، دخالت قضات را نفی می کنند در حالی که دقت بیشتر، ضرورت دخالت قاضی را برای انتخاب قانون برتر و حاکم بر سرنوشت دعوی ، نشان می دهد. در این نوشتار، سعی بر بررسی اصول کنترل قضائی در حقوق تطبیقی و حقوق ایران می باشد و صلاحیت قضات را در این زمینه مورد حمایت قرار می دهد.

کلیدواژه ها: قانون اساسی ، قانون عادی ، کنترل قضائی ، شورای نگهبان ، تفکیک قوا، قاعده حقوقی .

شورای امنیت و ارجاع وضعیت «دارفور» (سودان) به دیوان کیفری

بین المللی / دکتر سیدقاسم زمانی

چکیده: در ۳۱ مارس ۲۰۰۵ (۱۱ فروردین ۱۳۸۴) شورای امنیت سازمان ملل متحد با تصویب قطعنامه ۱۵۹۳ وضعیت موجود در دارفور (سودان) را به دادستان دیوان کیفری بین المللی ارجاع داد. این اقدام بی سابقه شورای امنیت که پیرو گزارش کمیسیون بین المللی تحقیق در مورد نقض حقوق بشردوستانه بین المللی و حقوق بشر در دارفور صورت پذیرفت نشان داد که اصل حاکمیت دولت ها تابع ضرورت های ناشی از حفظ و اعاده صلح و امنیت جهانی و اقتضای دادرسی بین المللی می باشد.

کلیدواژه ها: سازمان ملل متحد، دیوان کیفری بین المللی ، حقوق بشردوستانه

بین المللی ، حقوق بشر، حاکمیت ، صلاحیت ، دادرسی بین المللی

نگرشی حقوقی به موافقت نامه پاریس درباره برنامه هسته ای ایران /

سیدحسین سادات میدانی

چکیده: امضای موافقت نامه پاریس میان جمهوری اسلامی ایران و سه کشور انگلیس، آلمان و فرانسه در تاریخ ۱۴ نوامبر ۲۰۰۴ در مورد برنامه هسته ای ایران از زوایای حقوقی و سیاسی مختلف قابل نقد و بررسی است. امکان تلقی موافقت نامه به عنوان معاهده ای بین المللی و انطباق روند انعقاد آن با آئین مقرر در قانون اساسی ایران برای ورود کشور به معاهدات بین المللی جای قدری تردید دارد اما آنچه از یک احتمال صرف فراتر می رود امکان اتخاذ موضع شورای امنیت یا دیگر نهادهای بین المللی علیه ایران بر اساس این موافقت نامه در آینده است.

کلیدواژه ها: موافقت نامه پاریس، معاهده، قانون اساسی، تصویب، آژانس بین المللی انرژی هسته ای.

اجرای ملی موازین حقوق بین الملل و نقش دادگاه ایرانی / دکتر نادر

ساعد

چکیده: در این نوشتار به بررسی این پرسش اصلی پرداخته می شود که آیا دادگاه های ایرانی مکلف اند در انجام وظایف خود یعنی تحقیق، تعقیب، رسیدگی و صدور حکم و اجرای آن، طبق موازین حقوق بین الملل عمل نمایند یا تکلیف قاضی و دادگاه ایرانی صرفاً استناد به منابع موضوعه و ملی است؟ حداقل پاسخی که این مقاله با تکیه بر رأی یکی از شعب دادگاه های عمومی تهران ارائه خواهد کرد این است که تکلیف مذکور برای دادگاه ایرانی در خصوص تعهدات کشور بر اساس معاهدات لازم الاجراء و حتی عرف بین المللی، مسلم بوده و به همین دلیل لازم است تمهیداتی اتخاذ گردد تا ایفای آن

تکلیف تسهیل گردد و نقش قضات و دادگاه‌های ایرانی در ساخت و پرداخت موازین حقوقی بین‌المللی تقویت شود. حقوق داخلی در این خصوص به حد لازم شکوفا نشده است و این ناسازگاری یا نقص حقوق داخلی که سبب شده استناد قضات به فقدان تکلیف یا مبنای صریح قانونی، ظاهری موجه یابد، موجب مسئولیت بین‌المللی کشور خواهد شد و لازم است اقدامات مساعد در این خصوص توسط نهادهای ابتکارساز قانون به عمل آید.

کلیدواژه‌ها: حقوق بین‌الملل، اجرای ملی، دادگاه ایرانی، حقوق داخلی، معاهده و عرف.

موضوع ویژه: مبارزه حقوق کیفری با جرائم اقتصادی

نگرشی تطبیقی بر نحوه انعکاس جرم رشوه در سیستم‌های حقوقی فرانسه، ایتالیا، سوئیس و چین / ترجمه و تحقیق از: دکتر سید حسین حسینی

چکیده: جرم رشوه امروزه یکی از معضلات نظام‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است. معضلی که ایجاب می‌کند که تمام سیستم‌های حقوقی کشورها با اتخاذ سیاست جنائی هماهنگ علیه این پدیده شوم بسیج شوند. در این راستا کشورهای اروپایی مورد مطالعه (فرانسه، ایتالیا، سوئیس) از یک سو و کشور چین از سوی دیگر عمل رشوه را در قوانین کیفری خود جرم تلقی و برای آن مجازات‌هایی مقرر نموده‌اند. مطالعه تطبیقی نشان می‌دهد که نسبت به عناصر متشکله جرم رشوه میان سیستم‌های حقوقی کشورهای مورد مطالعه هماهنگی قابل توجهی وجود دارد. در خصوص پاسخ‌های پیش‌بینی شده علیه این جرم، اگرچه راجع به مجازات اصلی کیفری (حبس و جزای نقدی) مسیر هماهنگی را طی نموده‌اند اما نسبت به پاسخ‌های بازدارنده تفاوت‌هایی ملاحظه می‌شود.

کلیدواژه ها : جرم انگاری ، رشوه ، راشی ، مرتشی ، مجازات کیفری ، مجازات بازدارنده ، سیاست جنائی

ضرورت تسری مجازات مرتشی به بخش های غیردولتی در حقوق کیفری ایران / دکتر وحید اشتیاق

چکیده : حصر مجازات مرتشی به مستخدمین و مأمورین دولتی در قوانین جزایی ، باعث شده است که کارکنان بخش های غیردولتی و خصوصی به عنوان مرتشی قابل تعقیب در مراجع جزایی قلمداد نگردند. با توجه به نوع وظایف محوله به این بخش ها و نقش آنها در اقتصاد جامعه اصلاح قوانین جزایی از این حیث ضروری به نظر می رسد.

کلیدواژه ها : ارتشاء، جرم انگاری ، مرتشی ، بخش های غیردولتی ، نظم عمومی .

بررسی تطبیقی جنبه های حقوقی معاملات در بازار بورس اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه / دکتر سید الهام الدین شریفی

چکیده : اعتماد سرمایه گذاران به بازار سرمایه بستگی به امنیت و تضمینی دارد که آنها را در موقعیت مساوی قرار داده و در مقابل استفاده نامناسب از اطلاعات محرمانه حمایت نماید. البته هدف مقررات ناظر بر «معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه»، حذف تمام مزایای اطلاعات نیست ؛ بلکه هدف ممنوع کردن اطلاعاتی است که استفاده از آنها نامناسب بوده و صرفاً ناشی از سمت و موقعیت خاص بوده است . در این مقاله عناصر معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه و ممنوعیت های قابل اعمال نسبت به دارندگان اطلاعات

بررسی خواهد شد. سپس ماهیت کیفری معامله مزبور و تأثیر آن بر معامله اصلی مورد بحث قرار خواهد گرفت .

واژگان کلیدی : حقوق تجارت ، اطلاعات محرمانه ، بورس ، خرید و فروش سهام ، معاملات سهام ، مجرمانه بودن معاملات .

کلاهبرداری رایانه ای / حسن عالی پور

چکیده : کلاهبرداری رایانه ای به لحاظ خلاقیت مرتکب آن و سهولت و کثرت ارتکابش ، مهمترین و شایع ترین جرم اقتصادی فضای مجازی رایانه و اینترنت محسوب می شود. هر چند به ظاهر در ارتکاب این جرم ، رایانه در حد وسیله جرم ظاهر می شود اما رایانه و اینترنت کلاهبرداری را توأم با کیفیات و شرایط غیرقابل انکاری می کنند که قانونگذاران ناگزیر به شناسایی جرم جدید در کنار کلاهبرداری سنتی هستند. کلاهبرداری رایانه ای چون در دنیای جدید به نام دنیای مجازی رایانه و اینترنت (فضای سایبر) با امکانات بی شماری تحقق می یابد فقط علیه انسان نیست و بلکه غالباً علیه سیستم رایانه ای و نرم افزارهای آن است و بنابراین شرط فریب قربانی در آن تا مرز حذف شدن تضعیف می شود. موضوع جرم کلاهبرداری رایانه ای نیز فراتر از مال یا وسیله تحصیل مال است و شامل خدمات و امتیازات مالی و حتی داده های رایانه ای دارای ارزش مالی نیز می شود.

کلیدواژه ها : کلاهبرداری (سنتی) ، کلاهبرداری رایانه ای ، رایانه ، داده رایانه ای ، اینترنت .

گزارش و نقد

مروری بر پیش نویس اصلاح قانون تجارت پیشنهادی وزارت بازرگانی
/ دکتر بهروز اخلاقی

جهانی امن تر: مسؤولیت مشترک ما (گزارش هیأت عالی رتبه دبیرکل
در خصوص تهدیدات، چالش‌ها و تغییرها (دسامبر ۲۰۰۴)) / امیر ساعد
وکیل